

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ»**

Відділення інформаційних технологій, менеджменту, туризму та підготовки
іноземних громадян

ПОГОДЖЕНО

Заступник директора з НР

Віталій **ВОЛОШИН**

«29» 05 2026 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ВСП «ТФК ТНТУ»

Володимир **КАЛУШКА**

«29» 05 2026 р.

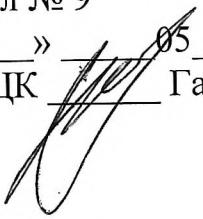
**Програма вступного випробування
(співбесіди) з географії**

на спеціальність ІЗ Туризм та рекреація

для вступників на основі базової середньої освіти
для здобуття освітньо-професійного ступеня
«фаховий молодший бакалавр»

Розглянуто і схвалено
на засіданні циклової комісії туризму
і туристичного обслуговування
Протокол № 9

від «14» 05 2026 р.

Голова ЦК Галина **МАЦИКУР**

Тернопіль-2026

Пояснювальна записка

Програму для вступного впробування (співбесіди) з географії на основі базової середньої освіти розроблено з урахуванням чинних програм з географії для 6–9 класів, розроблену Міністерством освіти і науки України, що відповідає навчальній програмі загальноосвітніх шкіл: «Загальна географія» (6 клас), «Материками і океанами» (7 клас), «Україна у світі: природа, населення» (8 клас), «Україна і Світове господарство» (9 клас).

Обсяг знань географічної номенклатури, термінів і понять визначається в межах діючої програми чинних підручників.

Завдання для співбесіди охоплюють основний матеріал чотирьох років вивчення географії в школі.

Завдання складені таким чином, що передбачають визначення рівня навчальних досягнень випускників щодо географічних закономірностей, розуміння взаємозв'язків між компонентами природних комплексів, взаємодії природи і господарської діяльності людини, життя людей, їх традицій, звичаїв, ведення господарства, правильності і науковості викладення матеріалу, повноти розкриття понять, точності вживання географічної та картографічної термінології тощо.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. ЗАГАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ

1.1. Вступ

Географія як наука про Землю, її природу, населення та його господарську діяльність, про взаємодію природи і людства. Значення географічних знань та умінь для життєдіяльності людини. Основні друковані та електронні джерела географічної інформації, їх значення. Методи географічних досліджень. Особливості організації власних географічних спостережень.

1.2. Уявлення про Землю у давнину

Уявлення про форму Землі. Зображення Землі на картах Ератосфена, Птолемея.

1.3. Відкриття нових земель та навколосвітні подорожі

Плавання вікінгів. Подорожі Марко Поло. Пошуки морського шляху в Індію. Відкриття Америки Христофором Колумбом. Перше навколосвітнє плавання під керівництвом Фернана Магеллана. Відкриття Австралії і Антарктиди

1.4. Сучасні дослідження

Дослідження Землі у XX та на початку XXI ст.

1.5. Орієнтування на місцевості

Способи орієнтування на місцевості. Визначення напрямків на місцевості. Компас. Поняття про азимут.

1.6. Способи зображення Землі

Особливості та відмінності зображення земної поверхні на глобусі, аерофотознімках, космічних знімках, планах, картах. Масштаб та його види. Умовні знаки плану Абсолютна і відносна висота місцевості, їх визначення за допомогою горизонталей та шкалою висот. План, його основні ознаки. Визначення напрямків на плані. Читання плану. Географічні карти, їх елементи. Легенда карти. Масштаб карт. Географічні атласи. Практичне значення карт.

1.7. Географічні координати

Градусна сітка на глобусі й географічній карті. Поняття про географічні координати. Правила відліку географічної широти і географічної довготи. Географічні координати свого населеного пункту.

1.8. Літосфера

Внутрішня будова Землі. Будова літосфери, її властивості. Літосферні плити, наслідки їх переміщення. Внутрішні процеси, що зумовлюють зміни в земній корі та на поверхні земної кулі. Рухи земної кори. Землетруси. Вулканізм і вулкани, гейзери. Сейсмічні пояси Землі. Зовнішні процеси, що зумовлюють зміну земної поверхні. Вивітрювання, робота вітру, текучих і підземних вод, льодовиків. Мінерали, гірські породи. Корисні копалини та їх значення у житті та діяльності людини. Основні форми рельєфу суходолу – гори і рівнини. Різноманітність та утворення рівнин на суходолі. Найбільші за площею рівнини світу. Різноманітність та утворення гір на суходолі. Найвищі та найдовші гори світу. Рельєф дна океану. Серединно-океанічні хребти – найвищі і найдовші гори Світового океану. Унікальні форми рельєфу земної кулі, їх охорона.

1.9. Атмосфера

Будова атмосфери, властивості повітря в тропосфері. Добовий і річний хід температури повітря, причини його коливання. Кліматична карта. Теплові пояси Землі. Практичне значення вимірювання температури повітря. Атмосферний тиск: причини і наслідки його зміни у тропосфері. Вимірювання атмосферного тиску. Вітер: причини виникнення, напрямки, сила, швидкість, їх визначення сучасними приладами й візуально. Утворення бризу. Вода в атмосфері: випаровування, вологість повітря та її зміни. Хмари і туман, відмінності в їх утворенні. Форми хмар, хмарність. Опади, що випадають із хмар та з повітря, їхні види, вимірювання. Карта розподілу опадів. Погода, її елементи, мінливість. Характерна погода за сезонами у своїй місцевості. Служба погоди, практичне значення прогнозів погоди. Клімат та основні

кліматотвірні чинники. Карта кліматичних поясів. Зміни клімату. Вплив людини на атмосферу.

1.10. Гідросфера

Загальна кількість води на Землі, її розподіл між частинами гідросфери. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Шкала глибин, визначення глибин океанів і морів. Острови в океані. Властивості вод Світового океану. Рухи води в Світовому океані. Життя в океанах і морях. Багатства вод Світового океану. Океан та людина. Води суходолу – поверхневі і підземні. Річка: річкова система, басейн річки, річкова долина. Найдовші, найбільші за площею басейни й найповноводніші річки світу. Пороги і водоспади. Живлення, водний режим і робота річок. Озера, їх різноманітність за площею, походженням озерних улоговин, солоністю. Найбільші і найглибші озера земної кулі. Болота, особливості їх утворення та поширення. Штучні водойми і водотоки: ставки, водосховища, канали. Льодовики – багаторічні природні скупчення льоду. Особливості утворення і поширення льодовиків. Багаторічна мерзлота – підземне зледеніння. Утворення і поширення багаторічної мерзлоти. Підземні води, умови їх утворення і залягання в земній корі. Термальні і мінеральні води. Значення вод суходолу для природи і людини. Охорона вод Світового океану і суходолу.

1.11. Біосфера та ґрунти

Складові біосфери, особливості їх поширення на земній кулі. Властивості ґрунтів. Ґрунтовий покрив, карта ґрунтів. Вплив господарської діяльності людини на ґрунтовий покрив, рослинність і тваринний світ суходолу і океану.

1.12. Природні комплекси

Природні комплекси як наслідок взаємозв'язків між компонентами природи. Географічна оболонка – найбільший природний комплекс Землі, її межі та властивості. Природні зони Землі, їх особливості.

1.13. Кількість і розміщення населення на Землі

Кількість населення Землі. Розселення населення на Землі, його густота. Найбільш заселені території земної кулі. Людські раси. Дослідження Миколи Миклухо-Маклая. Найчисельніші народи світу.

1.14. Держави світу

Найбільші за площею і чисельністю населення держави світу та держави-сусіди України на політичній карті світу.

1.15. Вплив людини на природу

Зміни компонентів географічної оболонки під впливом людської діяльності. Зміни природних комплексів Землі. Забруднення довкілля та його охорона.

2. « МАТЕРИКИ І ОКЕАНИ »

2.1. Вступ

Материки та океани як об'єкти вивчення регіональної географії. Співвідношення на Землі материків та океанів. Материки і частини світу. Джерела географічної інформації про материки та океани. Карти материків та океанів, їх класифікація за масштабом, просторовим охопленням, змістом і призначенням.

2.2. Форма і рухи Землі

Куляста форма Землі та її географічні наслідки. Рухи Землі, їх наслідки.

2.3. Материки та океани – великі природні комплекси географічної оболонки

Походження материків та океанічних западин унаслідок руху літосферних плит. Геологічні ери та епохи горотворення. Тектонічні структури: платформи та області складчастості. Закономірності поширення основних форм рельєфу на материках і в океанах. Кліматотвірні чинники. Розподіл сонячної енергії на Землі. Вплив підстильної поверхні на клімат. Закономірності зміни температури повітря і поверхневих вод океанів. Повітряні маси, їх властивості та переміщення. Загальна циркуляція повітряних мас. Кліматичні пояси і типи клімату Землі. Закономірності розподілу атмосферних опадів. Водні маси, їх властивості. Океанічні течії.

Природні комплекси материків та океанів. Широтна зональність і висотна (вертикальна) поясність.

2.4. Африка

Географічне положення. Дослідження та освоєння материка. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Використання водних ресурсів. Природні зони, закономірності їх розміщення. Стихійні явища природи. Екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення. Держави. Зв'язки України з державами Африканського континенту.

2.5. Південна Америка

Географічне положення. Дослідження та освоєння материка. Тектонічні структури, рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Природні зони. Вертикальна поясність Анд. Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти Південної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення. Держави. Зв'язки України з державами Південної Америки.

2.6. Австралія

Географічне положення. Дослідження та освоєння материка. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини. Клімат. Води суходолу. Унікальність рослинності і тваринного світу. Природні зони. Зміна природи материка людиною. Найвідоміші об'єкти Австралії, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення, його склад та розміщення. Австралія – країна-материк. Україна і Австралія.

2.7. Загальні відомості про Антарктиду

Географічне положення. Антарктида й Антарктика. Дослідження материка. Українська дослідна станція «Академік Вернадський». Міжнародний статус материка.

2.8. Природа материка

Тектонічна будова, рельєф, клімат, рослинність і тваринний світ Антарктиди. Природні багатства, їх використання. Екологічні проблеми материка.

2.9. Північна Америка

Географічне положення. Історія відкриття та освоєння. Тектонічні структури, рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Природні зони. Висотна поясність у горах. Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення. Держави. Україна і держави Північної Америки.

2.10. Євразія

Географічне положення. Поділ Євразії на дві частини світу. Дослідження та освоєння материка. Тектонічна будова. Рельєф, роль внутрішніх і зовнішніх сил у його формуванні. Корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Природні зони. Вертикальна поясність. Зміни природи материка людиною. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Населення. Найбільші держави Європи та Азії. Зв'язки України з країнами Європи та Азії.

2.11. Тихий океан

Географічне положення. Острови в Тихому океані, їх походження і природні особливості. Рельєф дна. Клімат і води. Органічний світ і природні ресурси. Охорона природи океану. Вплив океану на життєдіяльність людей прилеглих материків.

2.12. Атлантичний океан

Географічне положення. Рельєф дна. Клімат і води. Органічний світ і природні ресурси, їх використання. Охорона природи океану. Вплив океану на життєдіяльність людей прилеглих материків .

2.13. Індійський океан

Географічне положення. Рельєф дна. Клімат і води. Органічний світ і природні ресурси. Види господарської діяльності в океані. Охорона природи океану. Вплив океану на життєдіяльність людей на прилеглих материках

2.14. Північний Льодовитий океан

Географічне положення Північного Льодовитого океану у високих широтах. Історія географічних досліджень океану. Рельєф дна. Клімат і води. Льодовий режим океану. Органічний світ і природні ресурси. Вплив океану на життєдіяльність людей прилеглих материків .

2.15. Використання природних багатств материків та океанів

Природні багатства материків та океанів, їх основні види. Наслідки використання ресурсів людиною. Порушення природної рівноваги. Антропогенні ландшафти.

2.16. Екологічні проблеми материків та океанів

Забруднення навколишнього середовища. Види забруднення, основні джерела їх надходження. Міжнародне співробітництво у розв'язанні екологічних проблем. Міжнародні організації з охорони природи.

3. «УКРАЇНА У СВІТІ: ПРИРОДА, НАСЕЛЕННЯ»

3.1. Вступ

Об'єкти вивчення і методи досліджень фізичної та суспільної географії України. Джерела географічної інформації.

3.2. Географічна карта

Зображення України в картографічних творах. Навчальні карти й атласи. Національний атлас України, електронні карти. Картографічні інтернет-джерела. Геоінформаційні та сучасні навігаційні системи. Елементи карти, картографічні проєкції та види спотворень на географічних картах. Класифікація карт. Способи зображення географічних об'єктів та явищ на картах.

3.3. Топографічні карти

Читання та практичне використання топографічних карт.

3.4. Україна на політичній карті Європи і світу

Політична карта світу, її елементи. Географічне положення (фізико-географічне, економіко-географічне, політико-географічне). Державна територія України. Державні кордони, розміри території, крайні точки, географічні центри України та Європи.

3.5. Адміністративно-територіальний устрій України

Територіальні зміни кордонів України з ХХ ст. Особливості сучасного адміністративно-територіального устрою, його проблеми та шляхи вдосконалення на різних територіальних рівнях.

3.6. Україна на карті годинних поясів

Міжнародна система відліку часу. Годинні пояси. Місцевий час. Поясний час. Літній час. Особливості регулювання системи відліку часу в країнах світу. Час в Україні.

3.7. Рельєф, тектонічна та геологічна будова, мінеральні ресурси

Форми земної поверхні. Простягання низовин, височин, гір, річкових долин. Карта «Фізична поверхня». Геологічна історія Землі. Геологічне літочислення. Геологічні ери. Карта «Тектонічна будова». Основні тектонічні структури. Зв'язок рельєфу з тектонічними структурами. Геологічна будова. Неотектонічні рухи. Вплив геологічної будови та тектоніки на діяльність людини. Формування рельєфу. Внутрішні та зовнішні рельєфотвірні чинники і процеси. Типи рельєфу за походженням. Рельєф і діяльність людини. Корисні копалини України, їх класифікація за використанням, закономірності поширення. Паливні корисні копалини. Діючі та перспективні басейни й райони видобування вугілля, нафти, природного газу, торфу. Рудні та нерудні корисні копалини: басейни, райони залягання та видобування. Мінеральні води та грязі. Проблеми раціонального використання мінеральних ресурсів. Особливості геологічної будови, рельєфу та мінеральних ресурсів своєї місцевості.

3.8. Кліматичні умови та ресурси

Клімат і кліматичні ресурси Кліматотвірні чинники: сонячна енергія, циркуляція атмосфери, підстильна поверхня, їх взаємодія. Розподіл сонячної енергії в земній поверхні. Повітряні маси, що впливають на територію України. Атмосферні фронти, циклони та антициклони. Кліматичні показники: температура, вологість повітря, опади, коефіцієнт зволоження та їх розподіл на території України. Річний та сезонний хід кліматичних показників. Кліматична карта. Регіональні відмінності клімату. Кліматичні ресурси. Сезонні погодні умови та явища. Несприятливі погодно-кліматичні явища. Метеорологічна служба. Прогноз погоди за даними синоптичної карти, народними прикметами. Вплив погодно-кліматичних умов на здоров'я і господарську діяльність людини. Охорона атмосферного повітря. Кліматичні особливості своєї місцевості.

3.9. Води суходолу і водні ресурси

Склад вод суходолу. Поверхневі води. Річки. Будова річкової долини. Основні річкові басейни та системи. Вплив рельєфу на річки. Характер течії. Падіння, похил річки. Вплив клімату на формування річкової системи. Живлення і режим річок, густота річкової мережі. Річковий стік, витрати води. Озера, їх типи. Болота, їх типи і поширення, причини заболочення. Водосховища та канали. Підземні води. Основні артезіанські басейни. Водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання та охорони. Води суходолу своєї місцевості.

3.10. Ґрунти та ґрунтові ресурси

Умови ґрунтоутворення, структура ґрунту, ґрунтові горизонти, родючість. Основні типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Карта ґрунтів. Ґрунтові ресурси України. Ґрунти своєї місцевості. Зміни ґрунтів у результаті господарської діяльності людини. Заходи з раціонального використання й охорони ґрунтових ресурсів.

3.11. Рослинність

Різноманітність рослинності. Закономірності поширення рослинного покриву в Україні. Рослинні угруповання. Червона та Зелена книги України. Рослинні ресурси, їх охорона і відтворення. Рослинність своєї місцевості.

3.12. Тваринний світ України

Різноманітність тваринного світу. Закономірності поширення тваринного світу в Україні. Тварини, занесені до Червоної книги України. Вплив людини на тваринний світ. Тваринні ресурси України, заходи з їх відтворення й охорони. Тваринний світ своєї місцевості.

3.13. Ландшафти України

Ландшафт як просторово-цілісна система. Карта «Ландшафти України». Районування природних ландшафтів, їх відображення на картах. Антропогенні ландшафти. Рівнинні ландшафти, їх різноманітність. Природні зони України: мішаних лісів і широколистих лісів, лісостепова, степова. Використання та охорона рівнинних ландшафтів. Гірські ландшафти Українських Карпат і Кримських гір, особливості їх зміни з висотою, використання та охорона. Природні умови і ресурси Чорного та Азовського морів, проблеми їх раціонального використання.

3.14. Природокористування

Використання природно-ресурсного потенціалу України. Основні види забруднень довкілля в Україні. Вплив екологічної ситуації на життєдіяльність населення. Природно-заповідний фонд України. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища. Основні заходи щодо раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля. Природно-заповідні об'єкти своєї місцевості. Природокористування в умовах сталого розвитку.

3.15. Демографічні процеси та статеві-віковий склад населення світу та України

Кількість населення в світі та Україні. Чинники, що впливають на кількість населення: природний рух, міграції. Статеві-віковий склад населення світу й України. Тривалість життя населення. Зміна кількості населення в світі

та Україні. Регіональні відмінності демографічних процесів. Демографічна політика. Механічний рух населення: причини і види міграцій, основні напрямки міграційних потоків у світі та Україні. Українська діаспора. Міграційна політика.

3.16. Розселення

Густота населення. Територіальні відмінності густоти населення в світі й Україні. Міські і сільські населені пункти. Критерії їх розмежування в Україні та країнах світу. Класифікація міст за кількістю населення та функціями. Міське і сільське населення. Урбанізація, причини, що її зумовлюють. Міські агломерації. Мегаполіси. Світові міста. Відмінності в рівнях і темпах урбанізації в Україні і світі. Субурбанізація. Хибна урбанізація.

3.17. Етнічний склад населення

Етноси. Найпоширеніші мовні сім'ї. Однонаціональні та багатонаціональні країни. Національний склад населення України: особливості та регіональні відмінності. Національні меншини та етнічні групи, основні райони їх розселення

3.18. Релігійний склад населення

Релігія як явище культури. Світові релігії. Найпоширеніші релігійні конфесії в Україні.

3.19. Зайнятість населення в світі та Україні

Трудові ресурси. Кількість і якість трудових ресурсів. Економічно активне населення. Зайнятість населення. Проблеми зайнятості населення.

Природа та населення свого адміністративного регіону

3.20. Географічне положення, адміністративно-територіальний устрій, історія формування і розвитку.

3.21. Природа регіону. Особливості природних умов і ресурсів. Природокористування. Об'єкти природно-заповідного фонду.

3.22. Населення регіону. Кількість та структура населення. Етнічний склад. Особливості зайнятості населення.

4. «УКРАЇНА І СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

4.1. Вступ

Об'єкт вивчення економічної географії. Взаємодія господарства і природи в географічному середовищі. Економічна географія в системі географічних наук. Значення знань з економічної географії.

4.2. Національна економіка. (Національне господарство)

Поняття «економічний розвиток» та його показники: валовий внутрішній продукт (ВВП), структура ВВП, індекс людського розвитку (ІЛР). Секторальна модель економіки країни. Форми суспільної організації виробництва. Форми просторової організації національної економіки. Чинники розміщення виробництва.

4.3. Світове господарство

Світове господарство (світова економіка), світовий ринок. Поняття «спеціалізація території», «міжнародний поділ праці». Типи економічних систем. Типізація країн світу за рівнем економічного розвитку, місце України в ній. Багаторівневність світового господарства, його просторова структура за концепцією «Центр – периферія». Сучасні тенденції розвитку світового господарства. Глобалізація та регіональна економічна інтеграція. Транснаціональні корпорації (ТНК) та їх вплив на функціонування міжнародної економіки. Міжнародні економічні організації.

4.4. Сільське господарство

Сільське господарство, його значення в сучасному світі. Аграрні суспільства в сучасному світі. Аграрні відносини. Складники сільського господарства. Роль природних чинників (земельних та агрокліматичних ресурсів) у розвитку й розміщенні аграрного виробництва. Землезабезпеченість. Сільське господарство України. Структура сільськогосподарських угідь в Україні. Розміщення в Україні виробництва зернових і технічних культур, картоплярства, овочівництва, баштанництва, виноградарства. Розвиток кормової бази тваринництва. Структура та розміщення тваринництва. Зональна спеціалізація сільського господарства України. Гірські та приміські сільськогосподарські райони. Сільське

господарство у своєму регіоні. Сільське господарство світу. Географія основних зернових і технічних культур та виробництва продукції тваринництва. Зональність світового сільського господарства. Найбільші країни-виробники та Екологічна безпека та сталий розвиток Розуміє необхідність охорони та збереження сільськогосподарських угідь. Здоров'я і безпека Пояснює і наводить приклади взаємозв'язків між якістю сільськогосподарської продукції та здоров'ям людини. Громадянська відповідальність Усвідомлює роль сільського господарства для економіки України. Виявляє активність щодо пропагування товарів вітчизняного виробництва, підтримки власного виробника. Аргументує свою позицію щодо впровадження ринку земельних ресурсів в Україні. Підприємливість та фінансова грамотність Уміє визначати напрями фермерської діяльності у країнах світу, Україні та своїй місцевості. 65 країни-експортери сільськогосподарської продукції.

4.5. Лісове господарство

Лісове господарство. Основні лісові пояси світу. Лісова безпека. Лісове господарство в Україні.

4.6. Добувна промисловість

Класифікація мінеральних ресурсів за використанням. Показники ресурсозабезпеченості країн мінеральними ресурсами. Видобування вугілля, нафти і природного газу. Основні закономірності розміщення родовищ вугілля, нафти, природного газу. Найбільші в світі басейни й країни за видобутком кам'яного вугілля, нафти й природного газу. Основні й перспективні райони видобування кам'яного вугілля, нафти, природного газу в Україні. Шляхи покриття дефіциту палива в Україні. Видобування металічних руд. Основні закономірності розміщення родовищ металічних руд. Країни з найбільшими обсягами видобування залізних, марганцевих руд, руд кольорових, рідкісноземельних і благородних металів. Розвиток і розміщення виробництв з видобування залізних і марганцевих руд в Україні. Розробка родовищ руд кольорових металів в Україні. Видобування інших видів

природної сировини в Україні та країнах світу. Підприємства добувної промисловості свого регіону.

4.7. Виробництво та постачання електроенергії

Значення електроенергетики. Типи електростанцій, основні чинники їх розміщення. Паливно- енергетичний баланс. Електроенергетика України. Найбільші ТЕС, АЕС, ГЕС, ЛЕП. Використання відновлюваних джерел енергії. Підприємства електроенергетики свого регіону. Електроенергетика світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі електроенергії в світі. Відмінності в структурі виробництва електроенергії на електростанціях різних типів у країнах світу.

4.8. Металургійне виробництво

Значення металургійного виробництва в господарстві. Сучасні технології виробництва чавуну й сталі. Комбінування в чорній металургії. Сучасні чинники розміщення підприємств чорної металургії. Кольорова металургія. Особливості технології виробництва та чинники розміщення підприємств з виплавки міді, алюмінію, титану. Виробництво чавуну, сталі, прокату в Україні: домінуючі технології, сукупність чинників розміщення підприємств, основні центри, місце України на світовому ринку чорних металів. Основні центри виробництва кольорових металів в Україні. Металургійне виробництво світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі чорних металів. Сучасні тенденції розміщення виробництв чавуну, сталі, прокату. Найбільші країни- виробники та країни-споживачі кольорових металів у світі.

4.9. Хімічне виробництво

Виробництво деревини, паперу. Значення та особливості технологій хімічного виробництва. Чинники розміщення основних виробництв хімічних речовин і хімічної продукції, фармацевтичної продукції, гумових і пластмасових виробів. Хімічне виробництво в Україні. Основні центри виробництва хімічної продукції та чинники їх формування. Найбільші країни-виробники мінеральних добрив, полімерів, ліків. Виробництво деревини й

паперу: значення, особливості технологій та чинники розміщення підприємств. Виробництво деревини й паперу в Україні. Найбільші в світі країни- виробники деревини та паперу.

4.10. Виробництво машин та устаткування

Роль машинобудування в сучасному світі. Різноманітність підприємств та чинники їх розміщення. Спеціалізація та кооперування у машинобудуванні. Машинобудування в Україні. Найбільші центри виробництва транспортних засобів, промислового обладнання, сільськогосподарської техніки, побутової електротехнічної та електронної продукції. Підприємства машинобудування свого регіону. Машинобудування світу. Взаємозв'язок між рівнем економічного розвитку регіону, країни і рівнем розвитку машинобудування. Найбільші країни-виробники літаків, легкових автомобілів, морських суден, верстатів, комп'ютерів, робототехніки.

4.11. Виробництво тканин, одягу, взуття

Особливості виробничого процесу та чинники розміщення підприємств, що виробляють тканини різних видів, одяг, шкіряно-взуттєву продукцію. Чинники та центри розміщення текстильного, швейного, шкіряного, взуттєвого виробництва в Україні. Найбільші на світовому ринку країни-виробники та країни-експортери тканин, одягу та взуття. Народні промисли в Україні.

4.12. Виробництво харчових продуктів, напоїв

Чинники розміщення підприємств, що виробляють харчові продукти. Харчова промисловість в Україні.

Особливості технологій та чинники розміщення підприємств буряко-цукрового, олійного, маслосироробного, плодоовочеконсервного, рибного, хлібопекарного, макаронного, борошномельного, круп'яного, кондитерського, пивоварного, виноробного виробництв, розливу безалкогольних напоїв, мінеральних вод. Виробництво харчових продуктів у своєму регіоні. Виробництво продуктів харчування в світі: сучасні тенденції,

вплив глобалізації та національних традицій, взаємозв'язок з агробізнесом. Традиційні виробництва харчових продуктів окремих країн світу.

4.13. Транспорт

Транспорт, його роль у національній економіці та формуванні світового господарства. Види транспорту, їхні переваги й недоліки. Транспорт України. Залізничний транспорт – основний вид транспорту України. Найважливіші автомагістралі України. Водні шляхи, найбільші морські та річкові порти України. Повітряний транспорт. Транспортні вузли. Міжнародні транспортні коридори на території України. Транспорт світу. Країни, що Екологічна безпека та сталий розвиток Аналізує негативні наслідки впливу різних видів транспорту на природне середовище. Здоров'я і безпека Оцінює переваги екологічно чистих видів транспорту. Пояснює роль транспортних магістралей у виборі місця проживання. Громадянська відповідальність Дискутує щодо перспектив модернізації транспортної системи своєї місцевості. Підприємливість та фінансова грамотність Добирає оптимальний варіант (враховуючи вартість, тривалість і комфортність) здійснення 73 найбільші за пасажирообігом аеропорти світу; країни з надшвидкісними залізницями; країни з найбільшою протяжністю автомобільних шляхів; основні залізниці, автомагістралі, морські й річкові порти, аеропорти, міжнародні транспортні коридори в Україні. Ціннісний компонент: оцінює транзитне значення транспортних магістралей в Україні; оцінює вплив різних видів транспорту на довкілля та здоров'я населення; уміє раціонально використовувати різні види транспорту під час планування поїздок. вирізняються високим рівнем розвитку мережі залізниць й автомобільних шляхів. Найбільші морські порти, їхній вплив на розміщення промисловості. Найбільші судноплавні річки світу. Найбільші аеропорти світу. Міжнародні транспортні коридори.

4.14. Торгівля

Торгівля як вид послуг. Форми торгівлі. Показники зовнішньої торгівлі. Торгівля в Україні. Обсяги та структура експорту й імпорту товарів та послуг. Чинники концентрації роздрібною торгівлі в населених пунктах, регіонах.

Світовий ринок товарів і послуг. Основні напрями зовнішньоторговельних зв'язків. Світова організація торгівлі. Регіональні зони вільної торгівлі (NAFTA, ASEAN та ін.).

4.15. Туризм. Туризм як складник національної економіки, його види. Чинники розвитку туризму в регіоні, країні. Туристична інфраструктура. Туризм в Україні. Особливості природних рекреаційних ресурсів. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні. Туристичні райони в Україні. Міжнародний туризм. Основні туристичні регіони світу. Країни світу з найбільшою кількістю об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО.

4.16. Наукова діяльність. Освіта. Охорона здоров'я

Роль науки й освіти в суспільстві. Особливості наукової й освітньої діяльності як видів економічної діяльності. Форми просторової організації наукових досліджень та освіти: технополіси, технопарки. Найвідоміші наукові центри у світі та Україні. Охорона здоров'я. Найвідоміші центри охорони здоров'я в Україні та світі.

4.17. Фінансові послуги

Комп'ютерне програмування Фінансові послуги. Світові центри банківсько-фінансової діяльності. Вплив глобалізації на розміщення фінансових установ. Країни- офшори. Особливості розміщення фінансових установ в Україні. Аутсорсинг, його переваги й недоліки. Аутсорсинг інформаційних технологій (ІТ- аутсорсинг). Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність. Країни-лідери на світовому ринку комп'ютерного програмування.

4.18. Поняття про глобальні проблеми людства, причини їх виникнення. Проблема війни і миру. Проблема тероризму. Екологічна проблема. Сировинна й енергетична проблеми. Демографічна й продовольча проблеми. Проблема подолання відсталості країн, що розвиваються. Взаємозв'язок глобальних проблем. Роль світової громадськості та міжнародних організацій у їх розв'язуванні. Сталий розвиток – стратегія людства на ХХІ століття

Положення та критерії оцінювання вмінь та навичок вступників при складанні співбесіди з географії

Завдання призначені для проведення співбесіди з географії вступників Відокремленого структурного підрозділу «Тернопільський фаховий коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя».

Зміст завдань відповідає діючим навчальним програмам з географії для здобуття базової середньої освіти в загальноосвітніх навчальних закладах.

Кожен варіант співбесіди містить по чотири завдання відкритого типу. Вступник, який проходить співбесіду, отримує індивідуальне завдання. Правильне розв'язання кожного завдання оцінюється в 50 балів.

Отже, максимальна кількість балів, яку може отримати абітурієнт -200 балів. На виконання співбесіди з географії встановлено норму часу - 45 хв. Використання електронних приладів, підручників, навчальних посібників, географічних карт, атласів та інших матеріалів під час співбесіди заборонено.

Структура завдань:

У завданні № 1 вступник має дати правильно визначення географічним термінам та поняттям.

Завдання № 2 передбачає ґрунтовну відповідь на одне питання із курсу «Материка та океани».

Завдання №3 стосуватиметься курсу «Україна у світі: природа, населення».

Завдання №4 передбачає повну відповідь на питання із курсу економічної географії України - «Україна і світове господарство».

При оцінюванні завдань екзаменатор може знімати бали при допущених помилках.

Систему нарахування балів за правильно виконане завдання для оцінювання робіт абітурієнтів наведено в таблиці.

Положення та критерії оцінювання вмінь та навичок вступників при складанні співбесіди з географії

Завдання призначені для проведення співбесіди з географії вступників Відокремленого структурного підрозділу «Тернопільський фаховий коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя».

Зміст завдань відповідає діючим навчальним програмам з географії для здобуття базової середньої освіти в загальноосвітніх навчальних закладах.

Кожен варіант співбесіди містить по чотири завдання відкритого типу. Вступник, який проходить співбесіду, отримує індивідуальне завдання. Правильне розв'язання кожного завдання оцінюється в 50 балів.

Отже, максимальна кількість балів, яку може отримати абітурієнт -200 балів. На виконання співбесіди з географії встановлено норму часу - 45 хв. Використання електронних приладів, підручників, навчальних посібників, географічних карт, атласів та інших матеріалів під час співбесіди заборонено.

Структура завдань:

У завданні № 1 вступник має дати правильно визначення географічним термінам та поняттям.

Завдання № 2 передбачає ґрунтовну відповідь на одне питання із курсу «**Материки та океани**».

Завдання №3 стосуватиметься курсу «**Україна у світі: природа, населення**».

Завдання №4 передбачає повну відповідь на питання із курсу економічної географії України - «**Україна і світове господарство**».

При оцінюванні завдань екзаменатор може знімати бали при допущених помилках.

Систему нарахування балів за правильно виконане завдання для оцінювання робіт абітурієнтів наведено в таблиці.

Система нарахування балів:

Вступне випробування		
Номери завдань	Максимальна кількість балів	Усього
Завдання 1	<i>по 10 балів за кожен географічний термін</i>	50 балів
Завдання 2	<i>50 балів</i>	50 балів
Завдання 3	<i>50 балів</i>	50 балів
Завдання 4	<i>50 балів</i>	50 балів
Усього балів		200 балів

Рівні компетентності	Бали	Критерії
Низький	100	Абітурієнт володіє навчальними матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, що позначаються абітурієнтом окремими словами чи реченнями.
	100	Абітурієнт володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.
	110	Абітурієнт володіє на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
Середній	120	Абітурієнт володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні.
	130	Абітурієнт володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, здатний за допомогою викладача логічно відтворити значну його частину.
	140	Абітурієнт може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки, виправляти допущені помилки.
Достатній	150	Абітурієнт здатний застосувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, частково контролювати власні навчальні дії, наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень.
	160	Абітурієнт вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача.
	170	Абітурієнт вільно (самостійно) володіє вивченим обсягом матеріалу, в тому числі і застосовує його на практиці; самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.
Високий	180	Абітурієнт виявляє початкові творчі здібності, самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, поставлених викладачем.
	190	Абітурієнт вільно висловлює власні думки і відчуття, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела мети та завдань власної пізнавальної діяльності. Використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує особисту життєву позицію, узгоджуючи її із загальнолюдськими цінностями.
	200	Абітурієнт виявляє особливі творчі здібності, самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко В. М. Географія: підруч. для 8 класу загальноосвітніх закладів / В. М. Бойко, І. Л. Дітчук, Л. Б. Заставецька. – Кам'янець Подільський: Абетка, 2016. – 296 с.
2. Бойко В. М. Географія: підруч. для 9 класу загальноосв. навч. закладів / В. М. Бойко. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2017. – 272 с.
3. Булава Л. Географія. Підручник. 8 клас / Леонід Булава. – Харків: Ранок, 2016. – 210 с.
4. Географія [Карті] : атлас : 8 кл. : Україна у світі: природа, населення / упоряд. Т. Г. Гільберг ; худож. І. П. Медведовська. — Київ : Оріон, 2020. — 40, [1] с. : іл., карти. — (Атлас).
5. Географія: підруч. для 9 кл. загальноосв. навч. закл. / Г. Д. Довгань, О. Г. Стадник. - Харків : Вид-во «Ранок», 2017. - 272 с. іл.
6. Гільберг Т. Г. Географія: підруч. для 7-го кл. закл. заг. серед. освіти / Т. Г. Гільберг, Л. Б. Паламарчук. – Київ: Грамота, 2015. – 264 с.
7. Довгань Г. Д. Географія: підруч. для 6-го кл. закл. заг. серед. освіти / Г. Д. Довгань. – Харків: Ранок, 2023. – 288 с.
8. Карта світу / Державне науково-виробниче підприємство «Картографія» ; ред. Ж. Є. Бонк ; худож. О. Л. Ремізовський— Київ : Картографія, 2018.
9. Кобернік С. Г. Географія: підруч. для 6-го кл. закл. заг. серед. освіти / С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко. – Кам'янець Подільський: Абетка, 2023. – 272 с.
10. Кобернік С. Г. Географія: підруч. для 7-го кл. закл. заг. серед. освіти / С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко. – Кам'янець Подільський: Абетка, 2020. – 216 с.
11. Пестушко В. Ю. Географія: підруч. для 6-го кл. закл. заг. серед. освіти / В. Ю. Пестушко, Г. Ш. Уварова. – Київ: Генеза, 2020. – 240 с. – (3-тє вид.).
12. Пестушко В. Ю. Географія. 8 клас / В. Ю. Пестушко, Г. Ш. Уварова, А. І. Довгань. – Київ: Генеза, 2018. – 272 с.

Голова предметної екзаменаційної
комісії з географії,
викладач вищої категорії

Марта ЛЯСОТА